ئایا فەڵەستین موڵکی موسڵمانە یان موڵکی یەهود؟ … ئەردەڵان حەکیم قەرەبای

لە ساڵی ١٩٤٨ەوە هەتا ئەمڕۆ موسڵمان و یەهود لە یەکتر دەکوژن و دەبڕن. شەڕەکەیان لەسەر ئەوە نییە خۆشگوزەرانی دابین بکەن کە خۆشگوزەرانی بە شەڕ و خوێن دابین ناکرێت، بەڵکو شەڕ لە پێناوی سەرخستنی ناوی خودادا. هەر یەکە و دەیەوێت قسەی خوای خۆی سەربخات بەتایبەتی موسڵمان کە هەموو کاتێ خەون بەوەوە دەبینێ سەرجەم یەهود بخاتە دەریاوە. فەڵەستین بۆتە ئایکۆنێک و هەر حزب و گروپێکی ئاینی دەتوانێت بازرگانی پێوە بکات. ئەوەی دەبێتە قوربانی خەڵکی موسڵمان و یەهودە بەتایبەتی موسڵمان چونکە زیاتر لە خەڵکی یەهود فریو دەدرێ و دەکرێتە سووتەمەنی شەڕ. لە ساڵی ١٩٤٨ەوە سەدان گوندی فەڵەستینی لەلایەن سوپای ئیسرائیلەوە تەخت کراوە و بە ملیۆن فەڵەستینی دەربەدەر کراون. لەولاشەوە بزوتنەوە ئیسلامییەکان بە بەرزکردنەوەی چەند دروشمێک درێژە بە بەڵێنەکانیان دەدەن، ئەو بەڵێنانەی خۆشیان دەزانن مەحاڵە بێنە دی. ئەوانە بوونەتە کۆمەڵێک بازرگان و لەگەڵ هەر ڕوداوێکدا زیاتر پارەیان دێتە دەست و دەوڵەمەندتر دەبن. لەولاشەوە ژن و منداڵی ئیسرائیلی، پیر و بێتاوان دەتەقێنرێنەوە و خوێنیان دەڕژێ. بەم شێوەیە دین هۆکاری سەرەکی ئەو هەموو وێرانییەیە.

ڕەنگە زۆر موسڵمانی سادە تەنانەت موسڵمانی خوێندەواریش وا بزانن فەڵەستین کە کراسی ئیسلامی بەبەردا کراوە لە قورئان و حەدیسدا شوێنی تایبەتی هەیە بەڵام نازانن یەک جاریش ناوی نەهاتووە. ئەوە لە کاتێکدا دەیان جار ناوی ئیسرائیل هاتووە. بەپێی زۆرێک لە ئایەتەکانی قورئان نەک هەر ئەو شوێنەی ئەمڕۆ ناوی فەڵەستینە بەڵکە میسر و ئەردەن و سوریا و لوبنان و بەشێکی عێراقی ئەمڕۆش موڵکی یەهودە. بۆ نموونە لەم ئایەتانەدا بە ڕوونی دەیبینی و موفەسیرەکانیش لەوانە تەبەری و ئیبن ئەلکەثیر و ئەلقورتوبی و زۆری تر تەئکید لەوە دەکەنەوە. ئایەتی ٢٠ و ٢١ لە سورەتی ئەلمائیدە:

” وإذ قال موسى لقومه يا قوم اذكروا نعمة الله عليكم إذ جعل فيكم أنبياء وجعلكم ملوكا وآتاكم ما لم يؤت أحدا من العالمين

” يا قوم ادخلوا الأرض المقدسة التي كتب الله لكم ولا ترتدوا على أدباركم فتنقلبوا خاسرين.

هەروەها لە ئایەی ١٣٧ لە ئەلئەعرافدا:

وأورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون مشارقَ الأرض ومغاربها التي باركنا فيها وتمت كلمة ربك الحسنى على بني إسرائيل بما صبروا ودمرنا ما كان يصنع فرعون وقومه وما كانوا يعرشون.

ئەمەش ئایەتی ٥٩ لە سورەتی ئەلشوعەرائدا (كذلك وأورثناها بني إسرائيل) ، کە بەڕوونی دیارە ئەو خاکە بە بنی ئیسرائیلە و ناوی موسڵمان نایەت.
ئەگەر بمانەوێ دەتوانین زۆر نمونەی تر هەر لە قورئاندا بهێنینەوە بەڵام با هەندە بەس بێ. بۆچی ناوی فەڵەستین لە قورئاندا نەهاتووە؟
ڕەخنەگرانی ئیسلام ئاماژە بە دوو هۆکار دەدەن.

یەکەم وەرەقەی کوڕی نەوفەڵ کە ئەگەر نوسەری ڕاستەقینەی قورئانیش نەبێت ئەوە ڕۆڵی گەورەی تیا هەیە مەسیحیە. بەپێی ئەو شارەزاییەی هەیەتی باسی ئەو ناوچەیەی کردووە. لە تەوراتیشدا وا نووسراوە. دووەم وای دادەنێن محەمەد لەو ڕێگایەوە ویستویەتی یەهود بۆ لای خۆی ڕابکێشێ.

دیارە لە سەردەمی عومەری کوڕی خەتابدا لەشکری ئیسلام دەگاتە قودس کە ناوی ئیلییە و داگیری دەکات. ناوەکەشی دەگۆڕێت. نزیکەی حەفتا ساڵ دوای مردنی محەمەد خەلیفەی ئومەی عەبدولمەلیک بن مروان قبەی الصخرە دروست دەکا. بەپێی ئایەتی (سبحان الذي أسرى بعبده ليلا من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى الذي باركنا حوله لنريه من آياتنا) وەک زۆر لە موفەسیرەکان دەڵێن لە قورئانی عوسمانی کوڕی عەففان و ئەوانەی تردا نەبووە. ئەو خەلیفەیەی ئەمەوی بە مەبەستی بازرگانی ئەو مزگەوتەی دروست کرد و ئەو کێشە مێژوییەی نایەوە. دیارە ئەو باسەکی درێژە و پێویستە بە جیا باس بکرێت بەڵام ئاماژەمان پێ دا تا بزانین فەڵەستین لە سەردەمی محەمەد و خەلیفەکانی دوای خۆیدا کە بە ڕاشدی ناسراون نەبووە بەڵکە لە سەردەمی ئەمەویدا دەست پێدەکات.

ئیسرائیل بەهەمان شێوە پشت بە تەورات دەبەستێت تا بیسەلمێنێ ئەو خاکە موڵکی خۆیەتی. هەر دوو لایان پشت بە کتێبی ئەفسانە دەبەستن. لە واقیعدا کەسێک نییە بە ناوی یەعقوب و ئیبراهیم و موسا هەتا

ئیسرائیل پشتیان پێ ببەستێت و ئەو خاکە لەسەر خۆی تاپۆ بکات. یەک بەڵگەی مێژوویی نییە پێمان بڵێ ئەو ناوانەی تەورات و ئینجیل باسیان دەکات و ئەم دنیا و ئەو دنیایان پێ دەبەستێتەوە هەن بەڵکو چیرۆکی ئەفسانەیین.

ئەمڕۆ بڕیارەکەی ترامپ کە پایتەختی ئیسرائیل لە تەلئەڤیەوە بۆ ئۆرشەلیم یان قودس دەگوازێتەوە و دەیکاتە موڵکی ئەو بڕیارێکی ئیمپریالیانەیە و بە مەبەستی تێکدانی زیاتری پەیوەندی نەتەوە و پێکهاتەکان دەرکراوە. ئیمپریالیزمی جیهانی بە سەرۆکایەتی ئەمەریکا ڕۆژێک لە ڕۆژان لە خەمی بەدیهێنانی خەونی گەلاندا نەبووە بەڵکو بۆ دروستکردنی پەشێویە تا بە ئاسانی بەرژوەندییەکانی درێژە پێ بدات. تا ئەو ڕۆژەی سیستێمی سێکۆلاریزم لەم وڵاتانەدا نییە لە شەڕی دینی و ڕەگەزی زیاتر شتێکی تر نابینین. ئەوانەی پێیان وایە ئیسرائیل وڵاتێکی سێکۆلاریزمە زۆر بە ڕوکەشی لێی دەڕوانن. ئیسرائیل دەوڵەتێکی دینییە و ناوەکەشی لە دین وەرگیراوە. دەوڵەتێکە پشتی بە ئەفسانەی تەورات بەستووە لە کاتێکدا ئەو کتێبە وەک وتمان لە کۆمەڵێک چیرۆکی خەیاڵی زیاتر شتێکی تر نییە.

هەڵوێستی وڵاتانی ئیسلامی لەسەرەوە وا دەردەکەوێت خەمی فەڵەستینیانە بەڵام لە ژێرەوە هەموویان پەیوەندی بازرگانی و سیاسی و دەیان پەیوەندی تریان بە ئەمەریکا و ئیمپریالیزمی جیهانییەوە هەیە. ئەردۆگان کە بە فشەکەرترین سەرۆکی دنیا ناسراوە وەک هەمو جارێ کۆمەڵێک قسەی هەرزەکارانەی فڕێ داوە بەڵام وای لێ هاتووە گوێی لێ ناگیرێت. لەولاوە وڵاتانی خەلیج بوونەتە دوو بەرە، بەرەی سعودیە و بەرەی قەتەر کە هەر یەکەیان بە شێوازی خۆی بازرگانی بەو مەسەلەیەوە دەکات. ئێران لە هەمویان ڕوونترە چونکە دژایەتییەکەی لەگەڵ ئەمەریکاو ئیسرائیل بەڕاستییە. ئیران بازرگانی یەکەمی مەسەلەی فەڵەستینە و دەیەوێت لەژێر دەستی هەموو دەوڵەتە عەرەبییەکانی دەربهینێت بەتایبەتی دوای ئەوەی لە سوریا سەرکەوتنی بەدەستهێناوە و توانیویەتی هێزێکی گەورە دروست بکات.

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ئەو ڕوو داوە لەچاو ئەوەی چاوەڕوان دەکرا زۆر کەم ناڕەزایی لێ کەوتەوە بە ڕادەیەک وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا بە (CNN)ی وت چاوەڕێی کاردانەوەی زۆر گەورە بوون بەڵام وا دەرەنەچوو. ڕاستە لێرە و لەوێ ئاڵای ئەمەریکا سووتێنرا و هەندێک خۆپێشاندان کرا بەڵام ئەگەر ئەوە بێنینە بەرچاومان قودس لای موسڵمانی بێ ئاگا چەند پیرۆزە ئەوە دەکرێ بڵێین کاردانەوەکە زۆر کەم بوو کە بە بڕوای من بۆ ئەم خاڵانەی خوارەوە دەگەڕێتەوە:

یەکەم: هیچ کاتێ وەک ئەمڕۆ دنیای ئیسلامی پەرش و بڵاو نەبووە. دوای سەرنەگرتنی خەونی سعودیە و قەتەر لە سوریا و درێژە کێشانی شەڕی یەمەن، گەورەترین نائومیدی و بێزاری لە دنیای ئیسلامیدا سەری هەڵدا و بووە هۆی ئەوەی چەند بەرەیەکی دژی یەک دروست ببێت. هەتا لەناو فەڵەستین بزوتنەوە ئیسلامییەکان ئەو کاریگەرییەی جارانیان نەماوە بۆیە ناتوانن هێزی گەورە لە خەڵک دروست بکەن و بە شەڕیان بنێرن.

دووەم: لاوازبوونی ئیخوان موسلمین کە بزوێنەری هاندانی موسڵمان دادەنرێ.

سێیەم: دەرکەوتنی ئیسلامی ڕاستەقینە بە هۆی داعشەوە. ئەمڕۆ ژمارەیەکی بەرچاو خەڵک وازیان لە ئیسلام هێناوە بە ڕادەیەک ئەوانە لە سۆشیاڵ میدیادا بوونەتە هێزێکی گەورە. وڵاتێکی وەک سعودیە بە دەست کۆمەڵێک کێشەی گەورەوە دەناڵێنێ کە یەکێکیان هەڵگەڕانەوەیە لە ئیسلام و دانیان پیا ناوە. دەرکەوتنی محەمەد بن سەلمان وەک ڕیفۆرمخوازێک هەر پەیوەندی بەم مەسەلەیەوە هەیە. هەتا لە کوردستان ئەو کاریگەرییە گەورەیەمان لای ئیسلامییەکاندا نەبینی کە پێشتر بە شتی زۆر لەوە کەمتر هاواریان لە بەرز دەبۆوە. ئەمڕۆ لە کوردستان بە ئاشکرا هەست بە لاوازبوونی ئیسلام دەکرێت. حزبە ئیسلامییەکان ئەو کاریگەرییەی جارانیان نەماوە. کۆمۆنیستەکانی هەشتاکان و نەوەدەکان کە ئەمڕۆ لەناو بزوتنەوەی گەڕانی ئیسلامیدا پاڵیان بە ئیخوانییە کۆنەکان داوە ئەو توێژەن زۆر ئومێدی بە ئیسلام هەیە و بانگەشەی بۆ دەکەن ئەگینا زۆرێک لە کادیرەکانی یەکگرتوو و ئەوانەی تریش ئەمڕۆ وازیان هێناوە و بوونەتە خاوەنی تێروانینی تر.
لە کۆتایدا دەڵێم ئەمڕۆ لە هەر کاتێکی تر زیاتر سێکۆلاریزم بۆتە پێویستییەکی گەورەی کۆمەڵگا. تەنیا سێکۆلاریزمە دەتوانێ مافی نەتەوە و تاکەکان دابین بکات.

12.12.2017